

№ 165

08.11.2022

Голові Комітету екологічної політики ВРУ
Олегові БОНДАРЕНКУ

Міністрові захисту довкілля та природних ресурсів
Русланові СТРИЛЬЦЮ

Спільна позиція громадськості стосовно оцінки впливу військової агресії російської федерації, притягнення Російської Федерації (далі - рф) до відповідальності та відновлення довкілля до природного стану

10 листопада 2022 року відбудуться слухання Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики та природокористування на тему: "Вплив воєнних дій на довкілля в Україні та його відновлення до природного стану". Ми, представники та представниці громадськості, цим зверненням висловлюємо занепокоєння стосовно наслідків військової агресії для довкілля України та закликаємо Верховну Раду України та Кабінет міністрів України вжити наступних заходів задля якісної оцінки впливу на довкілля, притягнення рф до відповідальності та забезпечення відновлення довкілля до природного стану.

Щодо впливу воєнних дій на біорізноманіття

Воєнні дії несуть небезпеку життю та здоров'ю громадян та природі України. Відбувається комплексний вплив на всі компоненти природи: повітря, ґрунти, води, біорізноманіття, поверхневі відклади, клімат та рельєф територій, що призводить до хімічного забруднення довкілля, потужного фізичного впливу й безпосереднього знищення окремих об'єктів.

За даними Східноєвропейського центру моніторингу пожеж, станом на вересень 2022 року понад 320 тис. га лісу в районах бойових дій та на окупованих територіях було піддано впливам масштабних пожеж. Також значного негативного впливу на лісове біорізноманіття завдають такі неминучі наслідки війни, як:

- перманентне шумове забруднення та спричинені ним проблеми міграції і розмноження низки видів фауни;
- будівництво фортифікацій у межах лісових масивів;
- заготівля деревини;
- замінування території;
- забруднення лісових ґрунтів і водойм паливно-мастильними матеріалами та іншими токсичними речовинами із мільйонів розірваних боєприпасів та тисяч одиниць знищеної техніки.

Про всі масштаби та наслідки війни для лісових екосистем можна буде належним чином оцінити лише в найближчі після перемоги роки.

Під час воєнних дій зазнають пошкоджень природоохоронні території міжнародного, національного та регіонального значення: біосферні резервати ЮНЕСКО, території Смарагдової мережі, водно-болотні угіддя міжнародного значення, природні заповідники, національні природні парки та інші території природно-заповідного фонду, а також цінні для птахів угіддя вздовж Дніпра та узбережжя Чорного й Азовського морів, які є частиною Афро-Євразійського міграційного шляху. Щонайменше 44% всіх територій природно-заповідного фонду України потрапили під вплив бойових дій або окупацію. Також, за даними фахівців НАН України, лише в зоні активних бойових дій знаходиться 100% популяцій 21-го виду рослин та 2-х видів тварин, які є суперендеміками, тобто зустрічаються на вкрай обмежених площах. Таким чином, можна стверджувати, що тривалі бойові дії можуть призвести до повного вимирання цих видів.

Відбувається знищення та забруднення зелених зон міст та селищ України, природоохоронних об'єктів на території населених пунктів. Пошкоджуються та руйнуються зоопарки, реабілітаційні центри для тварин, притулки для тварин, тварини гинуть в цих установах. Знищення захисних лісосмуг (як безпосередньо бойовими діями, так і населенням, яке не має інших енергоносіїв) призводить до посилення процесів ерозії та опустелювання.

Рекомендації

- Міністерству захисту довкілля та природних ресурсів України, Міністерству охорони здоров'я України, Державній екологічній інспекції України, Державній службі України з надзвичайних ситуацій, Національній академії наук України та іншим науковим установам, природоохоронним громадським організаціям провести оцінку впливу воєнних дій на довкілля, визначення ризиків та загроз для життя та здоров'я громадян України та природних комплексів. Визначити території та об'єкти, на яких відбулося забруднення довкілля токсичними речовинами, провести відповідні дослідження та ліквідацію наслідків таких забруднень.

- Державній службі України з надзвичайних ситуацій забезпечити очищення територій від вибухонебезпечних предметів, провести дослідження щодо ризиків забруднення ґрунтів, поверхневих та ґрунтових вод, повітря матеріалами, з яких виготовлено вибухонебезпечні предмети, а також речовинами, які надходять в довкілля внаслідок вибухів. Спільно з Міністерством охорони здоров'я України дослідити ризики негативного впливу на здоров'я військовослужбовців та цивільних громадян.

- Уряд України заявив про підтримку Європейського зеленого курсу. З огляду на ці наміри та чіткі зобов'язання України як кандидата в члени ЄС, в рамках сектору збереження біорізноманіття Кабінету Міністрів

України забезпечити внесення до урядового Плану відновлення цілей, які забезпечуватимуть реалізацію Європейського зеленого курсу (ЄЗК) й Стратегії збереження біорізноманіття, як складової ЄЗК.

- Міністерству захисту довкілля та природних ресурсів України, обласним департаментам екології, Національній академії наук України, науковим установам та природоохоронним громадським організаціям забезпечити створення територій природно-заповідного фонду з метою досягнення європейських показників заповідності, збереження територій Смарагдової мережі й захисту найбільш цінних природних територій у період перепланування та відновлення території України. Забезпечити проведення моніторингу стану об'єктів тваринного і рослинного світу. Провести консультації з керівними органами міжнародних конвенцій з охорони біорізноманіття, ратифікованих Україною, зокрема Секретаріатом Бернської конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі щодо проведення оцінки впливу воєнних дій на території Смарагдової мережі. Спільно з Державною екологічною інспекцією України провести оцінку стану природоохоронних територій та всіх природних екосистем, які зазнали впливу воєнних дій. Розробити найкращі шляхи з відновлення цих територій;

- Кабінету Міністрів України та Міністерству захисту довкілля та природних ресурсів України створити окреме Агентство заповідної справи, або повноцінний Департамент для реалізації державної політики у сфері розвитку та управління територіями і об'єктами природно-заповідного фонду, територіями Смарагдової мережі та збереження біорізноманіття.

Щодо наслідків для довкілля від руйнування об'єктів промисловості

Через дії рф в Україні було понад 350 атак на промислові об'єкти. Це призвело до повного чи часткового їх руйнування. Зафіксовані пожежі на нафтобазах, АЗС, сміттєзвалищах, є факти пошкодження об'єктів тепло- та водопостачання (каналізаційні насосні станції, фільтрувальні станції, водогони). Кременчуцький нафтопереробний завод повністю зруйнований, Азовсталь у Маріуполі, фенольний завод у Нью-Йорку (Донецька обл.), Авдіївський коксохімічний завод, хімзавод у Северодонецьку, Сумихімпром під Сумами були під постійними обстрілами - список дуже довгий.

З 2014 року окупація частини території України довела до межі екологічної катастрофи Луганську та Донецьку області. У шахті «Юний комунар» поблизу міста Єнакієве Донецької області у квітні 2018 року було повністю припинене водовідведення. У 1979 році радянська влада здійснила підземний ядерний вибух на шахті «Юний комунар» поблизу міста Єнакієве Донецької області. Після вибуху в шахті утворилася радіоактивна порожнина. З неї потрібно регулярно відкачувати воду, щоб не допустити радіоактивного

забруднення ґрунту та ґрунтових вод. У регіоні також знаходяться шахти, які не експлуатуються, але слугують місцем зберігання небезпечних і радіоактивних відходів. Це шахти “Олександр-Захід”, “Вуглегірська”, імені Калініна. Припинення водовідведення з них може призвести до виступання на поверхню штучних радіонуклідів, які можуть міститися в капсулі: стронцію-137, цезію-90 і плутонію-239, а потрапляння радіоактивної рідини в ґрунтові води – до забруднення екосистеми Азовського моря.

Українська сторона не має доступу до об’єктів, розташованих на окупованій території, і, відповідно, не має достовірних та актуальних даних щодо стану шахт, рівнів шахтних вод та їхнього забруднення. Єдиним джерелом інформації були звіти місії ОБСЄ, які фіксували численні випадки затоплення шахт із початку воєнних дій 2014 року (31 березня 2022 року Росія заветувала роботу моніторингової місії ОБСЄ на території України). За приблизними оцінками станом на 2020 рік, щонайменше 39 шахт на окупованій території затоплювало. З лютого по червень 2022-го року на територіях Донецької та Луганської областей затоплені ще десять вугільних шахт.

Рекомендації

Дії рф вже призвели до масштабного забруднення довкілля шляхом атаки на промислові об’єкти в Україні. Для зменшення майбутнього забруднення від промислового сектору після виведення військ росії з території України важливо:

- Міністерство захисту довкілля має розпочати розробку плану відновлення територій, які зазнали промислового забруднення. Кожна територія попередньо має бути вивчена і під кожен територію має бути запроваджена своя програма заходів із відновлення. Має бути розглянутий варіант передачі забруднених територій до природно-заповідного фонду. Пошук шляхів відновлення цих територій за підтримки міжнародного та наукового досвіду в Україні має розпочинатись зараз.
- Транспонувати Директиву 2010/75/ЄС про промислове забруднення у відповідності до Угоди про асоціацію з ЄС в національне законодавство.
- Визначити прогалини, які існують у моніторингу, звітності, та доступу до інформації щодо забруднень від малих та середніх забруднювачів та розглянути потребу встановлення найбільш доречних засобів контролю за викидами від таких об’єктів. Такий перегляд повинен враховувати особливості установок згоряння, що їх використовують в установах охорони здоров’я, зокрема щодо їх використання тільки у разі надзвичайних ситуацій.

Щодо правових, інституційних, фінансових аспектів відповідальності рф за шкоду, завдану довкіллю

Усі заходи стосовно проведення досліджень завданої шкоди, фіксація її обсягів та вивчення можливих наслідків носитимуть виключно інформативний і науковий характер за умови правової та інституційної неспроможності України та світової спільноти. Без належних фінансових гарантій розраховувати на отримання справедливого відшкодування шкоди у грошовому еквіваленті не доводиться навіть за умови прийняття водночас і національними, і міжнародними уповноваженими органами відповідних рішень про визнання рф винною у завданій довкіллю України шкоди та стягнення з неї вказаних сум відшкодування.

У випадку відсутності належного правового, інституційного та фінансового підґрунтя для стягнення з рф відшкодувань за завдану шкоду, держава агресор так і не понесе справедливого покарання, а Україна залишиться з досить обмеженими ресурсами для повоєнного відновлення довкілля.

Важливо розуміти, що ефективне врегулювання притягнення до відповідальності рф за шкоду, завдану довкіллю, є абсолютно **неможливим без проведення ряду горизонтальних реформ**, які забезпечили б прозорий, відкритий, демократичний та проєвропейський напрямок розвитку здійснення влади в Україні, а отже, сприяли б пришвидшенню процесів євроінтеграції нашої держави. Передусім йдеться про **реформу екологічного контролю**. На сьогодні екологічний контроль не є ефективним і практично не досягає мети збереження довкілля, яке, відповідно, є забрудненим.

Впровадження змін дозволить ефективно захистити екологічні права, забезпечити доступність даних про стан різних елементів довкілля для прийняття управлінських рішень тощо. Крім того, особи, які незаконно використовують природні ресурси, втраять своє джерело доходу або понесуть додаткові витрати на легальне придбання деревини або інших ресурсів. У довготерміновій перспективі **завдяки реформі контролю** буде значно зменшено негативний вплив на довкілля і, відповідно, на стан здоров'я та життя всіх категорій населення. Як наслідок, ми також отримуємо декорумпованість значного сектору державного управління.

Верховна Рада України вже зробила перший крок на шляху до втілення зазначеної реформи в життя – проєкт закону “Про державний екологічний контроль” 15.07.2021 року прийнятий в першому читанні. Станом на зараз процес прийняття цього закону призупинено, що є величезною проблемою, в тому числі в частині притягнення рф до відповідальності за шкоду, завдану довкіллю України.

Наступною слід згадати **реформу юридичної відповідальності** за екологічні порушення. Юридична відповідальність має бути реальною,

пропорційною та адекватною шкоді, завданій довкіллю. Кінцевою метою юридичної відповідальності є збереження або відновлення суспільного блага, для захисту якого встановлено правове регулювання, у цьому випадку — довкілля. Сьогодні в Україні цей механізм не є ефективним. У довгостроковій перспективі впровадження реформи дозволить нам жити в здоровому середовищі та користуватися різноманітними екологічними послугами.

Необхідно **реформувати моніторинг стану довкілля**, використання коштів, отриманих як відшкодування за забруднення довкілля, а також вжити заходи щодо підвищення екологічної обізнаності населення. У ході реформування системи державного моніторингу усі показники моніторингу довкілля мають стати частиною єдиної загальнодержавної бази даних. Така база має містити інформацію про стан атмосферного повітря, вод, земель, ґрунтів, лісів і біорізноманіття, дані моніторингу поводження з відходами тощо. Створена система має дозволяти оперативно виявляти та реагувати на екологічні загрози.

Фундаментом для належного відновлення українського довкілля мають стати **секторальні реформи**. Зокрема, реформа лісового господарства, управління водними ресурсами, земельна реформа, реформа надрокористування, реформа заповідної справи. За даними досліджень, сільськогосподарські угіддя перекривають 6% заповідних територій планети. І хоча більша їх частина знаходиться в межах тих зон заповідних територій, які призначені для спільного використання, проте 22% сільськогосподарських угідь у заповідних територіях розташовуються в зонах суворої охорони, до яких належать природні заповідники, національні парки, заказники та ін.

Економічна криза, що виникла внаслідок війни, підштовхуватиме до посилення експлуатації довкілля задля розвитку економіки, а ризик нераціонального та екстенсивного використання збіднілим населенням природних ресурсів значно збільшиться. Це стане загрозою передусім для природоохоронних територій. Наразі в основі проблем збереження природно-заповідного фонду в Україні є декілька причин:

- мережа природоохоронних територій є недостатньою для збереження біорізноманіття;
- поточна державна система управління територіями та об'єктами природно-заповідного фонду не дозволяє забезпечити їхнє збереження і відновлення;
- відсутні у відкритому доступі вичерпні дані про території та об'єкти природно-заповідного фонду і обмеження, пов'язані з ними;
- низька обізнаність населення про екосистемні послуги, які надають природоохоронні території.

Задля усунення цих причин має бути забезпечене виконання розроблених показників з реалізації таких завдань із запровадження змін. Зокрема, впровадження в Україні природоохоронної Смарагдової мережі

допоможе зберегти природу та надасть економічні переваги. Україна ратифікувала Бернську конвенцію про охорону дикої флори та фауни в Європі ще у 1996 році, але відповідного закону досі немає. У Верховній Раді на прийняття очікує законопроект № 4461 “Про території Смарагдової мережі”. У разі його ухвалення охорона природи в Україні відбуватиметься на європейському рівні.

Що стосується фінансового аспекту відповідальності рф за шкоду, завдану довкіллю, аби отримати належне її відшкодування, Україна має здійснити такі заходи:

- 1) фіксація фактів екологічного злочину;
- 2) оцінка екологічних збитків;
- 3) фіксація екологічних збитків;
- 4) прийняття уповноваженим національним або міжнародним органом рішення, що дало б формальні підстави для такого відшкодування.

Втім основним питанням залишається джерело отримання коштів на таке фінансування. Експерти сходяться на думці, що фінансовим ресурсом, що міг би бути використаним в цій частині, є заблоковані російські активи. За даними Мінекономіки, західні уряди вже арештували золотовалютні активи Центробанку росії на 415 млрд доларів.

Попри це, ні міжнародне право, ні законодавство України не містять достатніх правових підстав, аби ці кошти могли бути вилучені і стягнуті на користь України, в тому числі як відшкодування за шкоду, завдану довкіллю. Крім того, не існує жодних правових гарантій, що заморожені активи росії та російських олігархів без додаткових умов передадуть Україні. Їх можуть використати, наприклад, для виплат за боргами рф, для підтримки “російського громадянського суспільства”, а частину передати жертвам війни у Сирії, де головним винуватцем теж називають рф.

В Україні є два закони, які можуть бути застосовані в цьому випадку. Першим є Закон України "Про основні засади примусового вилучення в Україні об'єктів права власності Російської Федерації та її резидентів". Цей нормативний документ застосовується лише до дочірніх компаній російських державних компаній. Подальше застосування цього закону є малоімовірним через причину невеликої кількості об'єктів, які можуть бути "націоналізовані".

Другим є Закон України “Про санкції”. Цей закон діє вже давно, але в плані можливого забезпечення подальшого відшкодування і конфіскації у дохід держави можуть бути використані лише ті санкції, які накладені після 24 травня 2022 року, тобто після внесення в цей закон відповідних змін.

Бачимо, що українське законодавство випускає з поля свого регулювання значний пласт суспільних відносин стосовно націоналізації російського майна та передання його вартості на користь відшкодування шкоди, завданої діями рф на території України.

Рекомендації

У частині правових, інституційних та фінансових аспектів відповідальності рф за завдану українському довкіллю шкоду важливо вжити таких заходів:

- В Україні має бути проведено реформу державного екологічного контролю, в ході якої повинно бути створено незалежний орган екологічного контролю (Державну інспекцію з охорони довкілля) з одночасною зміною процедури здійснення державного екологічного контролю, забезпечено його необхідною матеріально-технічною базою та змінено мету контролю. Відтак, має бути завершено процедуру прийняття ЗУ “Про державний екологічний контроль” № 3091. Станом на зараз процес прийняття цього закону призупинено, що є величезною проблемою, в тому числі, в частині притягнення рф до відповідальності за шкоду, завдану довкіллю України.

- Обов’язковим є проведення реформи екологічної відповідальності. Має бути внесено зміни до відповідних нормативно-правових актів, які б розширили відповідальність юридичних осіб за екологічні порушення, суттєво підвищили штрафи за такі порушення, спрямовували всі кошти, накопичені в результаті застосування механізмів юридичної відповідальності у сфері охорони довкілля (штрафи, відшкодування шкоди, завданої довкіллю та вигоди, отриманої незаконним шляхом), на відновлення компонентів та покращення стану довкілля, що постраждало внаслідок протиправних дій.

- КМУ, ВРУ мають провести реформу моніторингу стану довкілля.

- У частині збереження природно-заповідного фонду має бути створено та налагоджено функціонування системи моніторингу статусу збереження рідкісних та зникаючих в Європі видів дикої флори та фауни та цінних середовищ проживання (оселищ). Відтак, ВРУ та Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України мають забезпечити нормативно-правове підґрунтя для повноцінного існування Смарагдової мережі, її розширення та охорони. А для цього найближчим часом парламент має прийняти законопроект № 4461 “Про території Смарагдової мережі”.

- ВРУ має розробити правові механізми для можливостей отримання заблокованих та арештованих фінансових ресурсів рф та російських олігархів Україною в цілях використання на повоєнне відновлення.

- ВРУ має ініціювати внесення пропозицій про розробку міжнародно-правового механізму передачі заблокованих та арештованих коштів рф та російських олігархів на відновлення України, в тому числі на компенсацію шкоди, завданої довкіллю.

- КМУ має розробити положення про окремий Фонд з відновлення довкілля та розробити і прийняти на нормативно-правовому рівні систему норм, які б забезпечували належне та цільове використання коштів, отриманих як компенсацію шкоди, завданої українському довкіллю діями рф.

Щодо ролі парламенту, уряду та міжнародних інституцій в повоєнному відновленні довкілля України

Попри продовження військових дій Україна уже працює над Планом повоєнного відновлення країни. Відбудова міст, транспортної інфраструктури, промисловості, шкіл, лікарень, водо- та енергетичної інфраструктури, відновлення довкілля до природного стану вимагатимуть не лише великих інвестицій, але й грантів, передачі знань і технологій, нарощування людських ресурсів, добре організованого планування, прозорої взаємодії як між органами державної влади, так і між країнами-донорами.

Процес повоєнного відновлення України не повинен стати поверненням до довоєнного стану. Повноцінна розбудова та інтегрування до Європейської спільноти має відбуватись на засадах сталого розвитку та з урахуванням Європейського зеленого курсу, що також є запорукою виконання Копенгагенських критеріїв вступу до ЄС. Навіть до початку війни забруднення водних ресурсів, повітря, ґрунтів, погіршення стану біорізноманіття були суттєвими. Через російську агресію ситуація погіршилась, тож дотримання затвердженого законодавства, його оновлення та, у деяких випадках, підвищення вимог є обов'язковими.

Україна зіткнеться з подвійним викликом – відбудовою та досягненням цілей і стандартів Європейського Союзу. Європейська Комісія запропонувала створити механізм “Відбудувати Україну” (RebuildUkraine), як основний правовий інструмент підтримки Європейського Союзу для швидкої відбудови, але за принципом “відбудувати краще” (build back better), ніж було. На всіх офіційних заходах донори наголошують (у комунікації ЄС, Лугано тощо) на необхідності зеленої складової у реконструкції. Значний акцент має бути зроблено на реформах у сфері верховенства права та боротьбі з корупцією, тоді як інвестиції відбуватимуться відповідно до кліматичних, екологічних і цифрових політик і стандартів ЄС, та допоможуть Україні вийти сильнішою та стійкішою після спустошення від російського вторгнення.

Дотримання зелених цілей це не лише про відповідальність перед міжнародними донорами, це в першу чергу про відповідальність перед українським народом та довкіллям. Відновлення довкілля до природного стану, використання природноорієнтованих підходів при відбудові міст дозволить забезпечити базову потребу українців у чистому та безпечному довкіллі, створити нові робочі місця, а також створить нові можливості для диверсифікації економіки. Варто враховувати, що великі галузі господарства такі, як енергетика, сільське та лісове господарство, які зазнали значних збитків від військової агресії, також є одними з найбільш вразливих до наслідків зміни клімату. Наявність великих масивів природоохоронних територій об'єднаних в мережу дозволяє підвищити стійкість довкілля та економіки до зміни клімату. Відновлення довкілля до природного стану має

відбуватися не лише на регуляторному рівні, а й мати достатню фінансову підтримку. Формування окремого фонду відновлення довкілля може бути таким рішенням.

Як повідомляє Європейська комісія, буде створено Міжнародну координаційну платформу - "Платформа реконструкції України", очолювану Комісією і українським урядом. Дана платформа працюватиме, як загальний стратегічний орган управління, відповідальний за затвердження Плану відновлення, розробленого та реалізованого Україною, за підтримки адміністративного потенціалу та технічної допомоги з боку ЄС. Платформа об'єднає партнерів та організації, що надаватимуть підтримку: країни-члени ЄС, міжнародні фінансові установи, а також інші ініціативи, створені партнерами, такими як трастовий фонд Світового банку або адміністрований рахунок Міжнародного валютного фонду. Єдина платформа дозволить забезпечити плавний розподіл задач між різними партнерами, уникаючи дублювання та сприяючи синергії, у тому числі шляхом спільного співфінансування конкретних проєктів.

Механізм "Відбудувати Україну" ЄС планує ґрунтуватись на досвіді програми відновлення та стійкості ЄС (Recovery and Relief Facility, RRF), з розумінням безпрецедентних викликів відбудови України та супроводженням її на європейському шляху. Подібно до Регуляції фондів відновлення та стійкості ЄС, механізм «Відбудувати Україну» повинен містити чіткі цілі для підтримки зеленого переходу України як, наприклад, наразі у фонді RRF – цільовий рівень витрат на проєкти із досягнення кліматичних цілей – 37% і обов'язкове дотримання принципу не завдання суттєвої шкоди (do no significant harm) біорізноманіттю. Тому план відбудови України теж має містити подібні цілі щодо скорочення викидів, покращення якості повітря тощо.

Процес розробки проєкту Плану повоєнного відновлення був організований в умовах дуже стислого часу, що не могло не позначитись на якості документа. У такі стислі строки неможливо забезпечити повну участь усіх зацікавлених сторін та громадськості. Також в таких умовах важко налагодити міжвідомчу співпрацю та наскрізність кліматичної та екологічно політики, оскільки на пошук компромісних рішень потрібно достатньо часу та консультацій. Частина робочих груп, особливо ті, яких стосуються питання впливу на довкілля (енергетика, аграрна політика), працюють закрито практично без залучення громадськості. Такі умови призвели до появи у першому проєкті Плану суперечливих цілей, які можуть заподіяти шкоду довкіллю та не відповідають принципам сталого відновлення. Проєкт Плану, представлений у Лугано, не відповідає основними рушійними принципами ЄС, зокрема прозорому бюджетуванню, Європейському зеленому курсу, кліматичним цілям, гендерним підходам, антикорупційним заходам, соціальному забезпеченню тощо.

Рекомендації

- Парламент має забезпечити швидке наближення законодавства України до законодавства ЄС відповідно до Угоди про асоціацію та критеріїв вступу до ЄС. Потрібно забезпечити регулярну звітність відповідальних сторін та доступний механізм відстежування процесу досягнення цілей.
- Комітету ВРУ з екологічної політики та природних ресурсів, Міністерству захисту довкілля і природних ресурсів потрібно забезпечити регулярну публічну роботу щодо питань, які знаходяться на межі охорони природи та розвитку енергетики, промисловості та сільського господарства.
- Відновлення України КМУ має базувати на довгострокових стратегічних документах, таких як План повоєнного відновлення, з чіткими пріоритетами розвитку та комплексною оцінкою шкоди та потреб відповідно до Європейського зеленого курсу та цілей Паризької угоди.
- План відновлення та оцінка шкоди та потреб мають спрямовувати і координувати зусилля всієї донорської спільноти, щоб уникати дублювання зусиль та сприяти відповідності інвестицій найкращим стандартам сталості, як зазначено в Таксономічному регламенті ЄС.
- КМУ під час роботи над Планом відновлення має залучати до консультацій ЄС та міжнародних партнерів, чий досвід та експертиза є цінними і важливими.
- ВРУ має активно долучитись до формування “Платформи реконструкції України”.
- КМУ має залучати до розробки Плану відновлення представників громадянського суспільства у дусі Європейського кодексу поведінки щодо партнерства (European Code of Conduct on Partnership).

З повагою

Виконавча директорка

ГО “Центр екологічних ініціатив “Екодія”

Наталія Гозак

Організації, які розробили звернення та підписалися:

МБО “Екологія - Право - Людина”

ГО “Українська природоохоронна група”

ГО Тальнівська районна екологічна організація “Зелений Світ”

ГО “Zero Waste Society” (“Суспільство Зірвейст”)

ГО “Екопарк Осокорки”

ГО “Агентство сприяння сталому розвитку Карпатського регіону “ФОРЗА”

ГО Центр міжнародного співробітництва і впровадження проєктів”

ГО “Веселий Дельфін”

ГО "Громадська ініціатива "Місто Сонця"

ГО "Екосфера"

Рух Free Svydovets

ГО "Плато"

ГО "Інститут екології"

Чорноморське відділення Української Екологічної Академії наук

Чорноморська мережа неурядових організацій

ГС "Асоціація місцевого самоврядування"

ГО "Севєродонецька міська екологічна асоціація "Зелений світ"

МГЕО "Наш дім - Манява"

ГО «Лісові ініціативи і суспільство»

ГО "Збережи Дніпро" (SaveDnipro)